Patristická společnost České republiky,
Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy,
Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy
a Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého

pořádají konferenci

Patristická quodlibeta

Vratislavův sál královské kolegiátní kapituly sv. Petra a Pavla
k rotundě 100/10, Praha 2 – Vyšehrad
23. května 2025

PROGRAM

Zahájení

od 8:30 Registrace účastníků

9:00 Přivítání
9:10 **Ivan Foletti:** Dveře svaté Sabiny: zrcadlo římské liturgie, Ambrožovy exegeze, či prostě manipulace?

Káva a koláčky
10:00–10:30

	Clementiana et Origeniana I. *Místnost A* předsedá Vít Hušek	*Philologica Latina* *Místnost B* předsedá Lenka Karfíková
10:30	**Veronika Hrůšová:** Motiv radosti v díle Klementa Alexandrijského	**Viktor Wintner:** Apologetika v Iuvencovom biblickom epose *Evangeliorum libri quattuor*
10:55	**Monika Recinová:** Myšlenkové základy biblického antropomorfismu, jeho xenofanovské filosofické kritiky a alegorické exegeze u Klementa Alexandrijského	**Marcela Andoková:** Typologie biblického obrazu osla u patristických autorů
11:20	**Jana Plátová:** Vybrané otázky Klementova spisu *Quis dives salvetur*	**Róbert Horka:** Aspekty nicejskej teológie v Seduliovej *Carmen Paschale* I, 291–333, ich význam a možnosti výkladu

Káva a koláčky
11:45–12:00

	Clementiana et Origeniana II. *Místnost A* *předsedá Veronika Hrůšová*	*Philosophica Latina* *Místnost B* *předsedá Marcela Andoková*
12:00	**Vít Hušek:** Sblížení s Bohem (οἰκείωσις) u Klementa Alexandrijského	**Jiří Hoblík:** Augustin z Hippa a *ego sum qui sum*
12:25	**Pavel Dudzik:** Kristova jména jako prostředek výstupu na cestě člověka k Bohu v Órigenově *Komentáři k Janovu evangeliu*	**Daniel Heider:** Augustin a Suárez o roli pozornosti ve smyslovém vnímání
12:50	**Markéta Dudziková:** Událost zvěstování dober. Órigenés o evangeliu a jeho příjemcích	**Lenka Karfíková:** „Běžící" a „stojící" nyní v Boethiově představě času a věčnosti

Oběd
13.15–14.30

	Cappadociana	*Ecclesiastica*
	Místnost A *předsedá Markéta Dudziková*	*Místnost B* *předsedá Róbert Horka*
14:30	**Petr Havlík:** Maria v Řehořově vánoční homilii *In diem natalem*	**David Vopřada:** Role biskupa ve vandalské Africe
14:55	**Magdalena Marunová:** Správná a nesprávná modlitba podle Řehoře z Nyssy	**Karolína Štauberová:** Lateránská synoda 649 a vyhlášení Mariina panenství *ante partum, in partu et post partum*: kontext, autorita a teologické implikace
15:20	**Pavel Milko:** Sváteční řeči sv. Řehoře Nazianského	

Káva a koláčky
15:45–16:15

	Didymus et Damascenus	*Posteriora*
	Místnost A *Předsedá Jana Plátová*	*Místnost B* *Předsedá David Vopřada*
16:15	**Jakub Rumpl:** Božská přirozenost, aktivita a síla v rámci pneumatologie Didyma Slepého	**Filip Malý:** Antirrhétická metoda Evagria Pontského a její dvě moderní aplikace
16:40	**František Staněk:** Trinitologie Jana Damašského v první knize *De fide orthodoxa*	**Michaela Falátková:** Porovnání předprogramovaných HTR modelů aplikací *Transkribus* a *OCR4all* pro automatický přepis karolínské minuskule

Káva a koláčky
17:05–17:15

Schůze Patristické společnosti

17:15–17:45

Nečlenové Patristické společnosti jsou srdečně zváni k účasti i k podání přihlášek o členství (na e-mail dudzik@seznam.cz).

Večeře

18:30
Místo bude upřesněno.

Změna programu vyhrazena.

Za podporu děkujeme:

Královské kolegiátní kapitule sv. Petra a Pavla na Vyšehradě
Spolku Ambrosius, z.s.

ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

Marcela Andoková: Typologie biblického obrazu osla u patristických autorů

Obraz osla, s ktorým sa stretávame vo viacerých kľúčových pasážach tak zo Starého, ako aj Nového zákona, je predmetom záujmu pri biblickej interpretácii týchto pasáží v homíliách a kázňach mnohých ranokresťanských a patristických autorov. Toto zviera sa v patristickej exegéze často spája s témami ako pokora, trpezlivosť, znášanie bremien či ľudská hriešnosť. Medzi dôležité starozákonné pasáže, ktoré Otcovia v tejto súvislosti komentujú, patrí napríklad text Num 22,21-39 o Balámovi a jeho oslici, ktorého patriarchálna interpretácia zdôrazňuje niektoré aspekty tohto príbehu reflektujúce hierarchické vzťahy, autoritu a podriadenosť tak, ako boli vnímané dominujúcou mužskou spoločnosťou. Iný zaujímavý text zo Starého zákona predstavuje proroctvo o pokornom kráľovi prichádzajúcom na mláďati oslice zo Zach 9,9. Pokiaľ ide o Nový zákon, Otcovia sa odvolávajú predovšetkým na text o Kristovom triumfálnom príchode do Jeruzalema na osliatku (Mt 21,1-11; Jn 12,14-15). U viacerých z nich, zvlášť u Origena, nachádzame všetky tri úrovne výkladu biblického textu spájajúce sa s týmto obrazom. Alexandrijský exegéta dáva tieto pasáže do súvisu zvlášť s témami ako telesnosť, pokora, Božia milosť či spása. Zaujímavý vhľad do tematiky ponúkajú tiež homílie sv. Ambróza, Augustína či Gregora Veľkého a iné. V tomto príspevku sa teda pokúsime ukázať, ktoré aspekty interpretácie biblického obrazu osla sú pre patristických autorov kľúčové a prečo.

Kontakt: marcelissima.a@gmail.com

Pavel Dudzik: Kristova jména jako prostředek výstupu na cestě člověka k Bohu v Órigenově *Komentáři k Janovu evangeliu*

V příspěvku se pokusím prozkoumat nauku o Kristových jménech (emphepinoiích) v kontextu Órigenových výpovědí pojednávajících o spásné roli Božího Syna ve vztahu k *logika*, všem Slovem nadaným tvorům, a zvláště k lidem, kteří podle Órigena hrají v záchraně těch, kteří mají být spaseni, důležitou úlohu. Budu se věnovat především prvním knihám Órigenova *Komentáře k Janovu evangeliu*, v nichž se alexandrijský exegeta věnuje zejména Kristovým *epinoiím* zaznívajícím v prvních verších Janova prologu (Počátek-Moudrost, Slovo, Život, Světlo lidí) a budu se ptát, jednak jak je specificky v těchto Órigenových k Janovu evangeliu vztažených výkladech koncept Kristových jmen jako cesty člověka k Bohu pojednáván a jednak jakou úlohu v tomto konceptu hrají jmenovaná Kristova jména, jež podle Órigena mají význam jak jako pojmy pro Božího Syna, jak je, tak i jako jména „kvůli nám", tedy s ohledem na Kristovu spásnou roli. Pokusím se ukázat, že přestože se Órigenés v prvních knihách *Komentáře k Janovu evangeliu* věnuje mnoha dílčím tématům, ohled na Kristova jména jako prostředek spásy lidí je stále přítomen, a to často spíš implicitně, místy v explicitních formulacích.

Kontakt: dudzik@seznam.cz

Markéta Dudzková: Událost zvěstování dober. Órigenés o evangeliu a jeho příjemcích

V prologu svého *Komentáře k Janovu evangeliu* představuje Órigenés své pojetí evangelia. Jakožto zvěstování dober je evangelium širším pojmem, který se týká celého Písma. Protože prvním, kdo evangelium hlásal, je Kristus sám a protože i zvěstovaná dobra jsou s ním nakonec totožná,

ukazuje toto pojetí, že Kristus je původcem i hlavním tématem posvátných knih. Z Órigenova výkladu je zároveň patrné, že tím, co mu skutečně leží na srdci, je čtenář evangelia: do jeho života zvěstované dobro přichází a v něm působí. Příspěvek bude sledovat Órigenovo pojetí evangelia z hlediska příjemce zvěstovaného dobra.

Kontakt: marketa.dudzikova@gmail.com

Michaela Falátková: Porovnání předprogramovaných HTR modelů aplikací *Transkribus* a *OCR4all* pro automatický přepis karolínské minuskule

Příspěvek se zaměří na srovnání dvou předprogramovaných modelů pro automatické rozpoznávání ručně psaných textů (HTR) – Transkribus a OCR4all – při přepisu karolínské minuskule. Jako materiál bude použit korpus karolínských rukopisů obsahující raně středověké traktáty týkající se poutí do Svaté země. V příspěvku bude analyzována přesnost a efektivita obou nástrojů při zpracování specifického typu písma a bude zhodnocen jejich přínos pro výzkum historických textů.

Kontakt: michaela.falatkova@ktf.cuni.cz

Petr Havlík: Maria v Řehořově vánoční homilii *In diem natalem*

Řehořova vánoční homilie patří ke zralým dílům jeho stáří a nabízí originální přístup k centrální pravdě víry o vtělení. Osoba Ježíšovy Matky je zde nahlížena nejen jako jedna z protagonistek dějin spásy, ale také jako ta, která je ve svém poslání charakterizována vztahy s jednotlivými Osobami Trojice, jak je ostatně typické pro mariologii biskupa z Nyssy. Zvlášť patrné je to na příkladě Božích atributů jako *ἀπάθεια*, *ἀφθαρσία*, *καθαρότης* nebo duchovní plodnost, které Nysský nachází jak v Trojici, tak v osobě Matky Páně. Rád bych se ve svém příspěvku zaměřil na kontinuitu Řehořových myšlenek o Marii ve světle mariologických pasáží v jeho ostatních spisech (především v traktátu *De virginitate* a homiletickém komentáři k Velepísni *In Canticum canticorum*) a připomenul jejich základní linie. Zároveň bych chtěl sledovat hlavní témata v *In diem natalem*, která vycházejí z podivuhodného spojení panenství a mateřství v osobě Matky Páně, nahlíženého v analogickém vztahu k věčnému plození Syna Otcem, čímž je zdůrazněna ontologická perspektiva těchto úvah. Z dalších témat vánoční homilie bych zmínil práci autora s apokryfním textem Jakubova protoevangelia, antitetický paralelismus Eva-Maria, případně i soteriologický pohled na zbožštění těla ve světle vtělení.

Kontakt: havlik.pj@gmail.com

Ivan Foletti: Dveře svaté Sabiny: zrcadlo římské liturgie, Ambrožovy exegeze, či prostě manipulace?

Kontakt: foletti@phil.muni.cz

Daniel Heider: Augustin a Suárez o roli pozornosti ve smyslovém vnímání

Ve svém příspěvku bych rád představil některé naukové podobnosti, které (podle mého soudu) existují mezi Augustinovou a Suárezovou filosofií smyslového vnímání. Vezmeme-li v potaz, že Suárezova filosofie smyslového vnímání je vyložena v jeho Komentáři k Aristotelovu spisu

O duši, který můžeme do značné míry považovat také za komentář k Teologické sumě Tomáše Akvinského, lze mnohé (netriviální) podobnosti mezi těmito autory označit za překvapivé. V návaznosti na Augustinův výklad smyslového vnímání, především v *De trinitate* XI, *De musica* VI, 5-9. a *De quantitate animae*, kap. 23–30, se ve svém referátu zaměřím na dvě roviny pozornosti: (1) na rovinu pozornosti (duše či vůle), která je (prostřednictvím smyslů) zaměřená k jednotlivé (vnější) přítomné věci; a (2) na aspekt vitální pozornosti (intencionality), která je primárně zaměřena k tělu vnímajícího subjektu. V kontextu prvního problému budu (1) tvrdit, že Suárez, jako Augustin, hájí teorii smyslového vnímání, která klade důraz na aktivitu duše. Duše, která je pro Suáreze hlavní příčinou aktu vnímání, se nemůže stát pasivním příjemcem tělesného působení. Její ústřední funkcí je tzv. substanciální pozornost, tedy pozornost, která existuje před přijetím jakékoli smyslové podoby (*species*) ve smyslovém orgánu. (2) Ukážu, že je třeba tuto pozornost, kterou lze u člověka považovat také jako akt vůle, chápat jako stupňovitou záležitost „více- méně". V rámci druhé tématu budu tvrdit, že Suárez pracuje i s tímto typem pozornosti (intencionality), a to sice v kontextu jeho argumentace pro tezi, podle níž existuje u člověka (a dokonalých nerozumových živočichů) nedělitelná duše, která jako celá existuje v každé tělesné (oduševnělé) části, tj. existuje v těle „holenmericky". Existenci této primární pozornosti (intencionality) potvrdím některými Suárezovými „dualizujícími" formulace, podle nichž tělo je nástrojem duše, který duše užívá.

Kontakt: heiderd@tf.jcu.cz

Jiří Hoblík: Augustin z Hippa a ego sum qui sum

Přednáška nastíní recepci božího sebepojmenování v Ex 3,14a vzhledem k vývoji od jeho hebrejského znění přes znění řecké po znění latinské. Jednak stručně vyloží interpretace, které jsou zahrnuty v řeckém a latinském znění. Za druhé upozorní na to, jak zmíněné biblické místo zaznamenalo po Filónovi Alexandrijském zvláště výraznou recepci u Augustina z Hippa. A to zřejmě díky jeho první „vizi". Proto se přednáška pokusí porovnat tradiční vyprávění o Mojžíšovi s Augustinovým autobiografickým líčením v VII. knize jeho *Vyznání*. V Augustinově pohledu, které bylo výrazně filosofií poučené, se ukazuje Ex 3,14a jako text směrodatný v řadě ohledů. V neposlední řadě jako výraz pro nepochopitelné, o němž lze přesto hovořit. Je třeba tedy vzít v úvahu naznačené aspekty recepce Ex 3,14a, z nichž na začátku se nac:sházejí nesnadno interpretovatelný význam a nanejvýš silný vliv tohoto biblického místa.

Kontakt: jiri.hoblik@ujep.cz

Róbert Horka: Aspekty nicejskej teológie v Seduliovej *Carmen Paschale* I, 291-333, ich význam a možnosti výkladu

Sedulius zostavil svoj novozákonný biblický epos Veľkonočná pieseň asi v polovici 5. storočia, ako syntézu štyroch kánonických evanjelií, z ktorých doňho vybral takmer výlučne Kristove zázraky. Na základe toho sa dá usudzovať, že mal v úmysle predstaviť Krista predovšetkým ako všemohúceho divotvorcu, a tým potvrdiť jeho božskú prirodzenosť. Tomu zodpovedá aj dogmatická vsuvka v závere prvej knihy, kde je predstavená trojičná teológia koncilov v Nicei a Konštantínopole a odsúdená Ariova a Sabeliova heterodoxia. Chceme preto bližšie analyzovať

význam tejto digresie pre obsah celej básne, ale aj možnosti, ktoré ponúka pre úvahy o autorovi, čase a prostredí vzniku tohto diela.

Kontakt: robert.horka@frcth.uniba.sk

Veronika Hrůšová: Motiv radosti v díle Klementa Alexandrijského

Ve druhé knize *Stromat* si Klement stěžuje na útoky jistých „žalobců", kteří chtějí upřít Bohu radost s tím, že jde o pasivní prožitek, *πάθος*, a ten Bohu přece není vlastní. Klement naopak trvá na tom, že Bohu nelze radost upřít jen proto, že člověk není schopen o Bohu patřičně vypovídat a má tendenci jej hodnotit podle omezených měřítek svých vlastních *πάθη*. Je přitom zřejmé, že zde nejde jen o Klementovu snahu sladit biblické poselství se stoickou etikou. Ve svém výkladu náš autor nepochybně záměrně cituje některé novozákonní pasáže v upraveném znění, které motiv Boží radosti nejenže neumenšují, ale naopak výrazně podtrhují. V tomto příspěvku se budu zabývat motivem radosti (Boží radosti i radosti lidské, která je podle Klementa Boží dar) v různých jeho nuancích v celém Klementově díle.

Kontakt: veronika.hrusova@phil.muni.cz

Vít Hušek: Sblížení s Bohem (*οἰκείωσις*) u Klementa Alexandrijského

Cílem příspěvku je představit Klementovu adaptaci pojmu *oikeiósis*, který užívá pro různé aspekty vztahu křesťanského gnostika s Bohem (nebo vztahu Boha k člověku), v návaznosti jednak na starší filosofickou tradici, jednak Filóna: sblížení a spříznění s Bohem, přizpůsobení Bohu, příslušnost k Bohu, důvěrná blízkost s Bohem, ale také sblížení Boha s člověkem.

Kontakt: vit.husek@upol.cz

Lenka Karfíková: „Běžící" a „stojící" nyní v Boethiově představě času a věčnosti

Svým příspěvkem chci připomenout postavu Anicia Manlia Torquata Severina Boethia (zemř. 524/525), od jehož úmrtí uplynulo či brzy uplyne právě patnáct set let. Půjde mi o rozbor dvou paralelních pasáží *De trinitate* 4 (Moreschini 175,231- 176,248) a *Philosophiae consolatio* V, prosa 6,4-14 věnovaných času, ustavičnosti (*sempiternitas* nebo *perpetuitas*) jako času světa a Boží věčnosti (*aeternitas*) ve smyslu neproměnného „nyní", v němž jako nerozpjatém je vše najednou stejným způsobem přítomno. Rozlišení božské věčnosti a nekonečného času světa, přítomné implicitně také u Augustina (na něhož Boethius v mnohém navazuje), bylo dobře známo v pozdější novoplatonské tradici (kupř. Proklos). V Boethiově líčení z jeho *Philosophiae consolatio* je velmi nápadná představa dvojí přítomnosti (*praesentia*), věčné a časové, odpovídající dvojímu „nyní" (*nunc*) v jeho pojednání De trinitate. Z Boethiových křesťanských předchůdců má tato poslední myšlenka obdobu zejména u Maria Victorina, na něhož Boethius navazoval ve své práci překladatele a komentátora antických spisů k aristotelské logice.

Kontakt: karfikl@volny.cz

Filip Malý: Antirrhétická metoda Evagria Pontského a její dvě moderní aplikace

V rámci příspěvku se budu věnovat dvěma moderním cestám duchovního života příbuzným antirrhétické metodě Evagria Pontského: psychologické reinterpretaci Anselma Grüna a technice

modlitby otce Jeronýma, trapisty ze Sept-Fons (civilním jménem Jean Kiefer). V prvním kroku pomocí analýzy Evagriových děl a dostupných studií provedu diskusi o nejpravděpodobnějším způsobu, jak byla antirrhétická metoda aplikována v praxi, jak se do ní promítalo Evariovo filozofické a teologické vidění světa, které O'Laughlin charakterizuje jako "órigenismus v poušti", a nakolik byla na tento obraz světa vázána. V takto vypracovaném kontextu vyložím a zhodnotím aplikace Anselma Grüna a otce Jeronýma. Grün se na Evagria odvolává explicitně, ale jeho pokus je namísto slíbeného návodu pro duchovní život spíše reinterpretací Evagriovy metody v pojmech jungiánské psychologie. Otec Jeroným se naopak na Evagria neodvolává, ale z hlediska metody je mu velice blízký. Grünovým nesporným přínosem je potvrzení, že antirrhétická metoda není vázána na konkrétní teologii, ale že má univerzálnější platnost. Modlitební návody otce Jeronýma jsou cenou paralelou umožňující vhled do pravděpodobného způsobu používání antirrhetické metody. Zajímavý je posun v chápání zdrojů a role antirrhezí u otce Jeronýma, který se neomezuje na biblický text. Jak Grün, tak otec Jeroným pracují se západním přístupem k duchovnímu boji, který – na rozdíl od Evagria – klade hranici mezi dobrem a zlem často do nitra člověka, zatímco Evagrius vede tuto linii mimo něj, kosmicky.

Kontakt: filip.maly@outlook.es

Magdalena Marunová: Správná a nesprávná modlitba podle Řehoře z Nyssy

Řehoř z Nyssy (asi 335–asi 395) se ve svém díle O modlitbě Páně zabývá způsoby, jak se modlit, a v reakci na filosofické koncepce, podle nichž modlitba nemá žádný vliv na dění ve světě, naopak klade velký důraz na nezbytnost modlitby, která má předcházet před každou činností. Modlitba je podle něho rozhovor, vztah a spojení s Bohem. Na modlitbu je nutné se náležitě připravit, tedy usebrat se a v tichosti se modlit k Bohu. Tuto niternost zdůrazňovali před Řehořem již Klement Alexandrijský a Órigenés, kteří kritizovali jakoukoli okázalost při modlitbě. Stejně i Řehoř s odkazem na Mt 6,7 odmítá mnohomluvnost a prázdná slova, jimiž se snažili získat přízeň božstev pohané. Nejhorším projevem prázdného tlachání je však modlitba namířená proti druhým lidem, k níž se uchylují konfliktní a nepřátelští lidé odvolávající se přitom na tvrdá slova žalmů a proroků. Tento výklad Řehoř striktně odmítá a je jedním z prvních autorů, kteří tato obtížná místa Písma, tyto „proklínací" pasáže či žalmy, vysvětlují christologicky.

Kontakt: magdalena.marunova@seznam.cz

Pavel Milko: Sváteční řeči sv. Řehoře Nazianského

Sv. Řehoře Nazianský je po Písmu jedním z nejcitovanější autorů v řecké patristice. Má přívlastek teolog a např. na Pátošestém sněmu (r. 692) je v 1. kánonu prostě citován: „jak říká Teolog:…" Sv. Konstantin – Cyril na jeho počest napsal oslavnou báseň a mnohé jeho řeči znal na zpaměť. Přitom dílo sv. Řehoře je specifické a nesnadno uchopitelné. Jsou to totiž převážně řeči na různé příležitosti. Řehoři připisovaných řečí sv. je 45 a z nich pouze jediná (35. Na památku učedníků a proti ariánům/*Εἰς τοὺς μάρτυρας, καὶ κατὰ Ἀρειανῶν*/*De martyribus et adversus Arianos*) je považována za nepravou. Většina řečí pochází z Řehořova konstantinopolského období, tj. z let 379-381. Zapisovali je rychlopisci a Řehoř je poté editoval. V dnešní době jsou se sv. Řehořem spojovány především jeho tzv. theologické řeči. Naši tématem budou vybrané řeči sváteční, které

nejsou tak známé, a na nich se pokusíme ukázat některé důvody Řehořovy popularity a především důvody, proč ho stále číst.

Kontakt: milko@volny.cz

Jana Plátová: Vybrané otázky Klementova spisu *Quis dives salvetur*

Ve svém příspěvku upozorním na některé zajímavé aspekty Klementova spisu *Quis dives salvetur*. Na vybraných ukázkách objasním, s jakými zdroji Klement pracoval, jak je rozvíjí a přetváří. Budu se ptát: Proč Klement v tomto spise vychází ze znění *Mk*, když jinde preferuje *Mt*? S jakým textem evangelia vlastně pracoval? Nechal se pro svůj model církve jako společenství chudých a bohatých inspirovat spisy apoštolských otců? Jaké místo má v Klementově učení mimobiblická tradice o apoštolu Janovi a některé gnostické motivy jako „vyvolené semeno" či „ženský prvek v Bohu"? Jakým filozofickým učením se nechal inspirovat (zejména stoická nauka o indiferentních věcech a začátek čtvrté knihy Aristotelovy *Etiky Nikomachovy* o štědrém člověku) a jak tuto nauku rozvíjí? Pokusím se ukázat, v čem vidím Klementův přínos a které z jeho myšlenek považuji naopak za problematické.

Kontakt: jana.platova@upol.cz

Monika Recinová: Myšlenkové základy biblického antropomorfismu, jeho xenofanovské filosofické kritiky a alegorické exegeze u Klementa Alexandrijského

Klement Alexandrijský, který patří k zakladatelům křesťanského platonismu, se snažil opřít svou recepci středo-platónské filosofické teologie o biblické texty. Je však Klementova christianizovaná verze středo-platónské xenofanovské filosofické teologie skutečně explikací autentické biblické teologie? K odpovědi na tuto otázku je třeba studovat Klementovu exegezi Písma a její vztah k autentickému biblickému myšlení. Biblická teologie je v biblických textech vyjádřena pomocí antropomorfního obrazu Boha, který je založen na archaické funkcionální koncepci obrazu. Biblické antropomorfismy mají funkcionální významy: kdysi snadno srozumitelným názorným způsobem vyjadřují specifickou biblickou náboženskou zkušenost. V Klementově době byl autentický funkcionální význam biblického antropomorfismu překryt antickou xenofanovskou kritikou náboženského antropomorfismu, která jej interpretuje mylně doslovným způsobem. Xenofanovská kritika biblického antropomorfismu představuje jeho desinterpretaci vycházející z mimetického výkladu biblické obraznosti, jež je však biblickému myšlení cizí. Klement, který sám adaptoval antickou xenofanovskou kritiku řecké mytologie, odmítl v případě biblického antropomorfismu jeho xenofanovský výklad jako nesprávný. Místo návratu k původní funkcionální interpretaci biblické antropomorfní obraznosti, kterou již neznal, však převzal k jejímu výkladu z dobového platonismu symbolickou teorii obrazu, která jevový obraz interpretuje jako nepřímý poukaz ke skrytému inteligibilnímu významu odkrývanému pomocí alegorické exegeze. Tyto teorie však nejsou biblické, protože předpokládají nebiblickou platónskou ontologii. Klementovi umožnily vyhnout se neadekvátnímu xenofanovskému výkladu biblického antropomorfismu a překlenout zásadní rozpor mezi biblickým antropomorfním obrazem Boha a středoplatónskou xenofanovskou filosofickou teologií, nedospěl však jejich prostřednictvím k náležité interpretaci autentické biblické teologie. Cílem příspěvku je nastínit v hlavních rysech původní funkcionální význam biblického antropomorfismu a poukázat na to, že nejen jeho xenofanovská filosofická kritika, ale ani jeho alegorická exegeze u Klementa Alexandrijského nejsou náležitou

interpretací jeho autentického významu, protože biblický antropomorfismus vykládají pomocí odlišných teorií obrazu než té, na níž je založen.

Kontakt: monikarecinova@seznam.cz

Jakub Rumpl: Božská přirozenost, aktivita a síla v rámci pneumatologie Didyma Slepého

Didym Slepy (přibl. 313–398), alexandřijsky uč itel a pokřač ovatel alexandřijske teologičke třadiče se po boku Kappadočky ch otču a Athanasia Velike ho ř adí mezi nejvy znamne js í za stupče teologu 4. století ha jí čí ch boz ství Dučha Svate ho. Du lez ity m pneumatologičky m spisem je De Spiritu Sancto (O Duchu Svatém). Př ič emz jedněmi z hlavních témat spisu, které v Didymově pneumatologii hrají zásadní roli, jsou vymezení přirozenosti a charakteristik Ducha Svatého (v ře mči spisu: §10-73), které ho spojují s Otcem a Synem a naprosto ho oddělují od stvoření, což je důležitým potvrzením božství Ducha Svatého, dále pak rozebírá a potvrzuje sdílené a jednotné aktivity a síly (§74-131), které potvrzují společenství všech tří osob Trojice. V příspěvku by tak byly probrány otázky a pojmy nerozdílnosti a neohraničenosti, nesloženosti a jednoduchosti, neměnnosti a věčnosti Boží přirozenosti, ale i charakteristika capabilix, non capax v rámci konceptu participace. Příspěvek by se tak pokusil nastínit Didymovo pojímání některých pneumatologických otázek, které tak ve svém spisu De Spiritu Sancto formuloval i v reakci na odpůrce víry v božství Ducha Svatého.

Kontakt: jakub.rumpl@seznam.cz

František Staněk: Trinitologie Jana Damašského v první knize *De fide orthodoxa*

Ve své doktorské práci se snažím prostudovat první knihu *De fide orthodoxa* Jana Damašského a vystopovat v ní, odkud Jan čerpal inspiraci ke své trinitologii. Jsem přesvědčen, že myšlení Jana Damašského zřetelně vychází jak z aristotelismu, tak z platonismu, z Písma svatého a z církevní Tradice. Po obecném a stručném představení struktury první kapitoly Janova neznámějšího díla se zaměřím na některé z platonských a aristotelských myšlenek, biblická *loci* a Nicejsko-cařihradské vyznání víry a odkazy na vybrané úryvky starověkých spisovatelů, jimiž Jan podporuje své teologické závěry. Z námi zkoumaného textu jasné vysvitne, že Jan zdůrazňuje nezbytnost rozumu, čímž v podstatě poukazuje na nepostradatelnost filosofie, která se tak stává zásadním faktorem v teologickém bádání. Pokusíme se tedy upozornit na některá místa, kde zřetelně vystupují do popření obě starověké filosofické tradice. Dále nás bude zajímat, jakým způsobem Jan pracuje s biblickým textem a která část posvátné knihy křesťanů v jeho argumentaci převažuje. Budeme sledovat, jestli cituje Písmo svaté exaktně nebo spíš preferuje narážky, z nichž má čtenář, u něhož se předpokládá znalost Bible, sám vytušit odkud autor čerpá. V případě patristických úryvků nás bude zajímat, na jaké Otce se Jan odvolává, upřednostňuje-li někoho a jestli cituje autory celé církve či pouze z některé konkrétní oblasti. Z daného přehledu pak vysvitne, zda Damašský přejímá již daná interpretační schémata, anebo zda přináší nějakou zajímavou či inovativní reflexi pro uchopení nepochopitelných božských tajemství.

Kontakt: franta.stanek@email.cz

Karolína Štauberová: Lateránská synoda 649 a vyhlášení Mariina panenství *ante partum, in partu et post partum*: kontext, autorita a teologické implikace

Druhá verze, upravená: Tento text se zaměřuje na spory kolem definice „dogmatu" o Mariině ustavičném panenství na lateránské synodě v roce 649, která upřesnila předchozí vyhlášení na 2. konstantinopolském koncilu v roce 553. Výsledkem debat mezi papežem Martinem I. a koncilními otci byl 3. kánon, který vyhlásil formou anathemat Mariino panenství před, při i po porodu. Tato studie se zaměřuje zejména na obsah, kontext a metodu argumentace papeže proti učení Theodora z Pharanu podporujícího myšlenku *virginitas in partu*. Příspěvek se zaměřuje na několik souvislostí: validita jednání koncilu a autorita, kterou si koncil nárokoval, vyhlášení příslušného dogmatu a předložené argumenty s jejich zdůvodněním, a to v kontextu monotheletistické kontroverze. Důsledky sporu a prohlášení budou mít velký dopad na teologické chápání role Panny Marie a na korelaci mariologie s christologií. Širší problematika dogmatických vyjádření církve a jejich kontextu je rovněž důležitá pro teologický diskurz a vnímání *analogia fidei* a christologického jádra teologického uvažování.

Kontakt: stauberova@ktf.cuni.cz

David Vopřada: Role biskupa ve vandalské Africe

Příchod Vandalů do severní Afriky po roce 429 zásadně ovlivnil postavení a roli biskupů na území, jemuž začali vládnout a které ještě nedávno bylo úzce napojeno na Řím a zbytek impéria. To dokládají údaje z kartáginské konference roku 411 v porovnání s biskupským seznamem v *Notitia* z roku 484. Kromě náboženského konfliktu došlo v tomto období k dramatické proměně role biskupa i jeho společenského postavení. Současně se změnily také jeho povinnosti a celá církevní situace, a to kvůli velmi omezeným kontaktům na „nikájsou", resp. „homoúsiánskou" církev „za mořem". Cílem příspěvku je co nejlépe rekonstruovat identitu a funkci biskupů v době vandalské nadvlády na základě pramenů z 5. a 6. století.

Kontakt: voprada@ktf.cuni.cz

Viktor Wintner: Apologetika v Iuvencovom biblickom epose *Evangeliorum libri quattuor*

Gaius Vettius Aquilinus Iuvencus, urodzený kňaz hispánskeho pôvodu a súčasník cisára Konštantína Veľkého, je vďaka svojmu básnickému spracovaniu novozákonných evanjelií známemu pod menom Evangeliorum libri quattuor tradične považovaný za zakladateľa literárneho žánru biblickej epiky. Jeho dielo však nie je len obyčajným prebásnením evanjelia. Obsahuje totiž aj nemalé množstvo exegetických pasáží, ktorými autor dopĺňa výklad evanjelistov. Vo svojom príspevku sa zameriame na tie z nich, ktoré majú apologetický účel, t. j. za pomoci ktorých sa básnik snaží odôvodniť či obhájiť Ježišove slová a skutky. Iuvencov text pritom budeme porovnávať s dochovanými fragmentmi protikresťanských polemík z pera Kelsa, Porfýria a Juliána Apostatu.

Kontakt: 475669@mail.muni.cz